

Η σιωπή είναι ανοχή;

«Όταν ήρθαν να πάρουν τους Εβραίους, δεν διαμαρτυρήθηκα, γιατί δεν ήμουν Εβραίος. Όταν ήρθαν για τους κομμουνιστές δεν φώναξα, γιατί δεν ήμουν κομμουνιστής. Όταν κατεδίωξαν τους τσιγγά-νους, ούτε τότε φώναξα, γιατί δεν ήμουν τσιγγάνος. Όταν έκλεισαν το στόμα των Ρωμαιοκαθολικών που αντιτάσσονταν στο φασισμό, δεν έκανα τίποτα γιατί δεν ήμουν καθολικός. Μετά ήρθαν να συλλάβουν εμένα, αλλά δεν υπήρχε πια κανείς να αντισταθεί μαζί μου.»

Ένα ποίημα γραμμένο από τον Μπέρτολτ Μπρεχτ τον προηγούμενο αιώνα.

Από τότε έως σήμερα μεσολάβησαν συγκρούσεις, πόλεμοι και συρράξεις που οδήγησαν στην δημιουργία του Ο.Η.Ε., οργανισμού-διαδόχου της Κοινωνίας των Εθνών, που, μεταξύ άλλων, πρεσβεύει την ισότητα των λαών και προστατεύει τους μετανάστες. Στις μέρες μας βρισκόμαστε και πάλι αντιμέτωποι με το θλιβερό φαινόμενο του ρατσισμού που δεν απαντάται μόνο στην χώρα μας αλλά αποτελεί αντικείμενο προβληματισμού σε παγκόσμια κλίμακα.

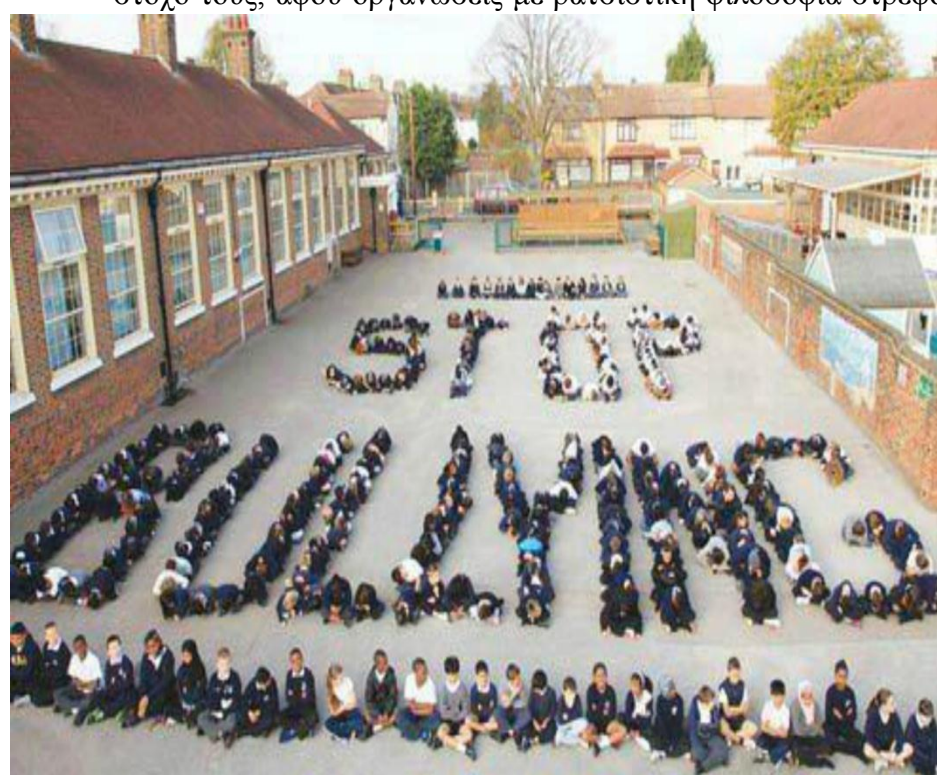
Κατά συνέπεια οι άνθρωποι και τα έθνη διαχωρίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, το θρήσκευμα και τη γλώσσα. Όμως, ελάχιστοι απ' όσους παρατηρούν τα αλγεινά αυτά γεγονότα αντιδρούν. Αποδεδειγμένα η συντριπτική πλειοψηφία προτιμά να διατηρεί την σιωπή της και παρ' όλο που σε ορισμένες περιπτώσεις κάποιες οργανωμένες ομάδες κινητοποιούνται, δυστυχώς τις περισσότερες φορές δεν πετυχαίνουν τον στόχο τους, αφού οργανώσεις με ρατσιστική φιλοσοφία στρέφονται εναντίον τους και ακυρώνουν τις όποιες προσπάθειές τους.

Ο Θουκυδίδης αναφέρει χαρακτηριστικά στον Επιτάφιο ότι η χώρα του ήταν φιλόξενη για όλους και δεν υπήρχε κανένας νόμος που να απαγορεύει στους ξένους είτε να επισκεφθούν είτε να κατοικήσουν στην Αθήνα, αφού η ίδια η πολιτεία προστάτευε τα δικαιώματά τους. Εάν κάποιος παρατηρούσε ή γινόταν μάρτυρας μιας πράξης αντίθετης προς στον άγραφο αυτό κανόνα, θα έπρεπε να το καταγγείλει. Σε αντίθετη περίπτωση θεωρούνταν συνένοχος, πράγμα ανεπίτρεπτο για τις αξίες μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

Συγκρίνοντας τη περίοδο της αθηναϊκής Δημοκρατίας με τη δική μας εποχή παρατηρούμε αρκετές αρνητικές αντιθέσεις. Σαφώς ζούμε σ' ένα πιο

εξελιγμένο περιβάλλον και σε μια εποχή όπου δεν είναι απαραίτητη η απόρριψη ή η εκμηδένιση του άλλου, του ξένου, για την επιβίωση μας. Εντούτοις, βλέπουμε πως η αποδοχή του διαφορετικού δεν είναι δεδομένη.

Οι αντιδράσεις μας απέναντι στη διαφορετικότητα ποικίλλουν. Κάποιες φορές είναι φιλικές, ενώ άλλες αδιανόητα εχθρικές. Λεκτική, σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία είναι παρούσες στην καθημερινότητά μας. Μπορεί να φαντάζουν σαν περιστατικά απόμακρα που δεν μας αφορούν, μα δεν παύουν να υπάρχουν ή να γίνονται πράξη. Δεκάδες μετανάστες νιώθουν φόβο. Εκατοντάδες άνθρωποι πέφτουν θύματα. Χιλιάδες ζωές στιγματίζονται και καταστρέφονται καθημερινά στο δρόμο, στο σχολείο, στους δημόσιους χώρους, στο διπλανό σπίτι. Οι περισσότεροι από αυτούς ζουν σε πλήρη απόγνωση. Όμως εμείς πού είμαστε τελικά;



Για τους Φαίακες η άφιξη του Οδυσσέα ήταν ένα πολύτιμο δώρο σταλμένο από τον Δία. Του πρόσφεραν ό,τι είχαν, αφού η τύχη τον είχε οδηγήσει στο τόπο τους. Για έναν σύγχρονο μετανάστη, όμως, θεωρείται αφύσικο να διεκδικεί, έστω, τα αυτονόητα. Οι ξυλοδαρμοί, το αίμα και οι εξευτελισμοί πρωταγωνιστούν στα σχολεία, όταν οι μειονότητες των αλλοδαπών διεκδικούν τα δικαιώματα που τους αναλογούν.

Όλοι μας, όμως, κατηγορούμε, εκείνους, τους «φασίστες», που προκαλούν τόσο πόνο. Τους κατακρίνουμε και τους χαρακτηρίζουμε με τον όρο «χρυσανγίτες» που, πλέον, λειτουργεί περισσότερο ως ιδιότητα, τίτλος ευγενείας ή μερικές φορές ως τιμητικό αξίωμα, παρά ως προσβλητική προσφώνηση που υποκρύπτει μια διαφορετική φιλοσοφία αυταρχικής και ανελεύθερης συμπεριφοράς σε σχέση με τα δημοκρατικά δεδομένα του σήμερα. Οι κυβερνώντες, με άλλα λόγια το σύστημα, βαυκαλίζεται με τις ρηχές δικαιολογίες που το ίδιο εφευρίσκει κι εμείς αποδεχόμαστε για να σκεπάζουμε τις πομπές και τις βιαιότητες γνωστών, φίλων ή συγγενών. Ο «ωραιοποιημένος» όρος του χρυσανγίτη που έγινε γρήγορα αποδεκτός από την ελληνική κοινωνία, κάλυψε το κενό των θεσμών της έλλειψης δικαιοσύνης, ισονομίας, ισηγορίας και ισοπολιτείας με την ανοχή μιας τεράστιας μερίδας πολιτών!

Και ποια η στάση μας απέναντι σε όλα αυτά; Παθητική, ενεργητική, ουδέτερη ή ανύπαρκτη;

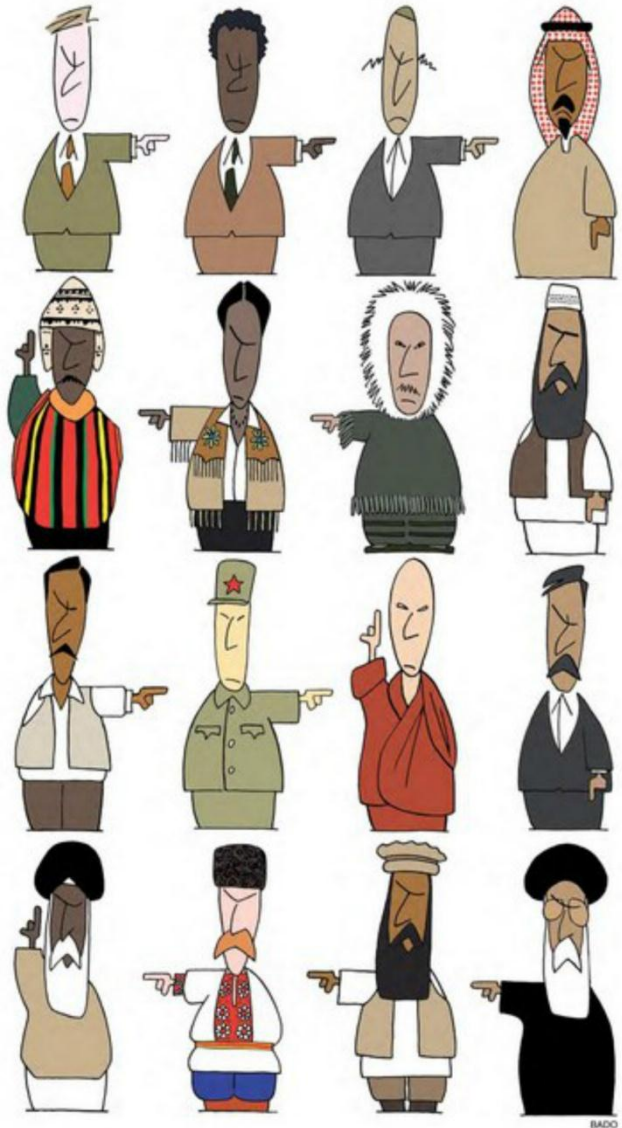
Μια φορά, που απορροφημένη από τις σκέψεις μου περπατούσα στον δρόμο, άθελά μου, έγινα αυτήκοος μάρτυρας μιας συζήτησης μεταξύ δύο μικρών παιδιών. Της Κρυσταλλίας και του Ζαχαρία. Η συζήτηση αφορούσε τα μελλοντικά σχέδια τού καθενός.

Η Κρυσταλλία, λοιπόν, δήλωσε πως θα γίνει πριγκίπισσα και θα σώσει τον κόσμο με τα μαγικά της. Όταν ήρθε η σειρά του Ζαχαρία εκείνος είπε: «Να κάθομαι και να τρώω σοκολάτες, παίζοντας» «Δηλαδή, δεν θέλεις να σώσουμε τον κόσμο μαζί;» ρώτησε εκείνη.

«Όχι! Σιγά μην αφήσω τα παιχνίδια μου. Υπάρχουν κι άλλοι που μπορούν να το κάνουν... Τι θες και μπλέκεσαι... Δεν είμαστε μόνο εμείς σ' αυτό τον κόσμο. Ας αρχίσουν οι άλλοι πρώτα και, μετά, συνεχίζουμε εμείς».

Αυτή ήταν η ειλικρινέστατη απόκριση του Ζαχαρία. Μπορεί να φαίνεται τόσο αθώα και τόσο παιδική, ουσιαστικά, όμως, δεν είναι. Η απλοϊκή απάντηση ενός εφτάχρονου παιδιού αντικατοπτρίζει μια ολόκληρη νοοτροπία που κληρονομήσαμε από τις προηγούμενες γενιές.

Εμείς, με την σειρά μας, προτιμούμε να διατηρούμε το ισχύον κοινωνικό σύστημα με τις ιδεοληψίες του, συντηρώντας το ρατσισμό με συμπλέγματα ανωτερότητας, προσωπικής υπεροχής, που ενδέχεται να καταλήξουν σε ψυχώσεις, αλλά και σε προκαταλήψεις. Η νοσηρή αυτή κατάσταση που αναπαράγουμε είτε εν αγνοία μας είτε σκόπιμα, οδηγεί στην προσβολή της ανθρώπινης προσωπικότητας, στην περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό, στο φανατισμό, στην καλλιέργεια μίσους, στην πρόκληση αδικιών, περιφρόνησης και μάταιης αντεκδίκησης, αλλά και σε εκπαιδευτικές ανισότητες. Επιπλέον, ο διασυρμός της ανθρώπινης προσωπικότητας, η περιθωριοποίηση, με επακόλουθο τα δυσεπίλυτα προβλήματα αφομοίωσης, η κυριαρχία δογματισμού και μισαλλοδοξίας και τέλος η δημιουργία συνθηκών «γκέτο» που



ναρκοθετούν τα θεμέλια μιας ομαλής σχολικής, και όχι μόνο, ζωής, είναι περιστατικά που απαντώνται συχνά και έχουν ως σκοπό την ταπείνωση και τον εξοστρακισμό των μεταναστών από την κοινωνία.

Όμως, όλα αυτά τα σημαίνοντα κείμενα που έχουν γραφεί και συνεχίζουν να γράφονται στις μέρες μας από έγκριτους δημοσιογράφους, πολιτικούς αναλυτές, κοινωνιολόγους, φιλοσόφους και άλλους σπουδαίους συγγραφείς, οι αποσπασματικές διαδηλώσεις αλλά και η παθητική στάση του συνόλου, μας βοηθάνε τελικά να καταλήξουμε στο εάν η σιωπή είναι ανοχή;

Κι αν υποθέσουμε πως πραγματοποιείται το όραμα της καλλιέργειας μιας ιδεατής πολυπολιτισμικότητας στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, κατά πόσο οι άνθρωποι γύρω μας είναι έτοιμοι να δεχθούν μια νέα πραγματικότητα σύμφωνα με την οποία η κοινωνία θα μετατραπεί σ' ένα χωνευτήρι ενός ετερόκλητου μωσαϊκού εθνικοτήτων;

Η κοινωνία, μαζικά αλλά και ατομικά, σιωπά και δεν εξωτερικεύει τις αντιφάσεις της. Οι ελάχιστες συνειδητές δράσεις που, ουσιαστικά, καταπνίγονται από την εκκωφαντική σιωπή των πολλών, δυσχεραίνουν αντί να την βοηθούν την τεταμένη κατάσταση, ξυπνώντας κτηνώδη ένστικτα και πρωτόγονες επιθυμίες σε μεγάλες μερίδες πληθυσμού.

Όπως επεσήμανε ο Σόμερσετ Μωμ, ανεκτικότητα είναι μια άλλη ονομασία για την αδιαφορία! Ένας άνθρωπος που δεν έχει πράγματα να πει είναι ένας άνθρωπος χωρίς σκέψη. Το να φοβάσαι να σπάσεις τη σιωπή, σημαίνει ότι φοβάσαι τον ίδιο σου τον εαυτό. Βέβαια, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε πως η σιωπή είναι καμωμένη από λέξεις που δεν βρήκαν ποτέ τους την ευκαιρία να ειπωθούν.

Συνεπώς, αντί να προσπαθούμε να διορθώσουμε τα σύνολα των ανθρώπων που προξενούν μεγάλες αδικίες στην κοινωνία, είναι αναγκαίο να υπερκεράσουμε την τη φοβία μας χωρίς να παραμένουμε απαθείς, γιατί οι οργανώσεις με ρατσιστικό ιδεολογικό υπόβαθρο και τα επακόλουθα των πράξεών τους ορίζονται αποκλειστικά από την ανοχή όχι μόνο των εκάστοτε κυβερνώντων, αλλά και όλων ημών των υπολοίπων που τα ανεχόμαστε και σιωπούμε.

Αριάδνη-Σοφία Κούρη

Βαρβάκειο Πειραματικό Λύκειο